

Hyvinvointivaltio institutionaalisena rakenteena

HANNU UUSITALO

Juho Saari on ällistyttävän tuotetias ja monipuolinen tutkija ja yhteiskuntapolitiikan tunnustettu asiantuntija. Hän on toiminut sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehenä, sosiaalipolitiikkaa valmistelevien työryhmien vetäjänä ja puheenjohtajana ja selvityshenkilönä. Tutkijana hän on miellyttävällä tavalla ”vanhanaikainen”. Nykyisten yliopistojen kannustinjärjestelmien tuuppauksesta piittaamatta hän ei kirjoita tiiviitä artikkeleita kansainvälisiin arvostettuihin lehtiin, vaan tekee kirjoja suomalaiselle akateemiselle ja yhteiskuntapolitiikkaa seuraavalle yleisölle joko yksin tai yhdessä muiden kanssa. Saaren teokset eivät ole yhdestä puusta veistettyjä, vaan ne käsittelevät eri aiheita ja käyttävät erityyppisiä aineistoja. Esimerkiksi viime vuonna ilmestyi tutkimus Kyllikki Saaren murhasta, murhamyytistä ja kollektiivisesta muistista. Viime vuonna ilmestyi myös kirja *Samassa veneessä*. Sen kohteena on Juho Saaren jo neljännesvuosisadan pituisen akateemisen uran ytimessä olleet hyvinvointivaltiota koskevat kysymykset.

Samassa veneessä on hyvin informoitu ja näkemyksellinen puheenvuoro hyvinvointivaltion

kehityksestä, tilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Kirja on kirjoitettu ”otsa rypyssä kevyellä kädellä”, lähteistämättä tekstiä yksityiskohtaisesti. ”Lukijan on siten tavallista tutkimusta enemmän luotettava siihen, että kirjoittajana tiedän, mitä olen tekemässä.” (s. 10) Kaltaiseni tutkimuksellisesti orientoitunut lukija jää kaipaamaan vahvempaa dokumentointia ja paikoin perusteellisempaa analyysia.

Saari tarkastelee hyvinvointivaltiota institutionaalisen rakenteen näkökulmasta. Hän sanoo kirjansa nojautuvan talous-sosiologiaan ja institutionaaliseen taloustieteeseen, mutta ei tämä tiedekytkentä kovin vahva ole. Saaren näkökulmassa on tutkimuksellista otetta ja kokemuksen kautta hankittua hallinnollisinstitutionaalista viisautta, mutta sitä on täsmällisesti hankala määritellä. Kirjallaan Saari osallistuu yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun hyvinvointivaltiosta ja sen suunnasta.

Eriarvoistunut yhteiskunta

Saari tarkastelee hyvinvointivaltiota eriarvoisuuden näkökulmasta. ”[E]riarvoisuuden vähentäminen on kiistatta ollut hyvinvointivaltion institutionaalisen rakenteen

Juho Saari
Samassa veneessä
Hyvinvointivaltio
eriarvoistuneessa
yhteiskunnassa
Docendo, 2020

ytimessä” (s. 20). Suomea kuvataan kirjan alaotsikkoa myöten eriarvoistuneeksi yhteiskunnaksi, jolla Saari viittaa 1990-luvun alkupuolella tapahtuneeseen murrokseen. Eriarvoistumisessa on kyse ”elintason, elämänlaadun ja elämäntavan myönteisestä kehityksestä, johon kaikki väestöryhmät eivät ole samassa määrin päässeet mukaan suuren laman jälkeen.” (s. 76).

Eriarvoistuminen on jälkeensä jääneisyyttä, samasta veneestä putoamista. Eetoksena on pudonneiden nostaminen takaisin samaan veneeseen. Tämä ikkuna hyvinvointivaltion eriarvoisuuspolitiikkaan on tietenkin tärkeä, mutta eriarvoisuuden koko spektriä ajatellen kapea. Eriarvoisuus levittäytyy hyvinvointierojen koko kirjolle, huipulta keskiluokkaan ja huono-osaisiin. Eriarvoisuutta on myös hyvinvoinnin kasautuminen samoille ihmisille ja ryhmille, ja hyvinvointierojen kiinnittyminen erilaisiin sosiaalisen aseman tunnusmerkkeihin, kuten sukupuoli-

leen, ikään, sosioekonomiseen asemaan, asuinalueeseen tai vanhempien sosiaaliseen asemaan. Saaren tutkijanuran valossa hänen tekemänsä raja- ja luonteenkin luonteva. Hän on paljolti tutkinut juuri huono-osaisuutta, hyvinvoinnin notkelmia, ja tehnyt arvokasta työtä tuomalla ne päivänvaloon.

Hyvinvointivaltio instituutionaalisen rakenteena

Saari määrittää hyvinvointivaltion vahvasti institutionaalisten piirteiden perusteella ja Suomi-painotteisesti. Hyvinvointivaltioilla on kymmenen tunnuspiirrettä. Niiden esittämistä pa on enemmän kuvaileva kuin analyttinen. Sosiaaliset oikeudet on vahvasti turvattu ja toteuttavat tiettyjä periaatteita. Sosiaali- ja terveyspolitiikka on organisoitu lakisääteiseksi kokonaisuudeksi. Sosiaali- ja terveyspoliittiseen järjestelmään perustuu sosiaalisten riskien määrittelyyn. Keskeiset riskit ovat lapsuus, vammaisuus, työkyvyttömyys, sairaus, vanhuus ja leskeys, asunnottomuus, koulutuksen puute, työttömyys ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen ongelmat. Sosiaali- ja terveyspoliittisessa järjestelmässä on lisäksi välineitä helpottaa kaikkein haavoittuvimmissa asemissa olevien ryhmien tilannetta. Näitä ovat toimeentulotuki, kuntouttava työtoiminta, lastensuojelu ja päihdehuolto. Uudemmat ongelmat liittyvät maahanmuuttoon ja ylivelkaantumiseen, joihin sosiaalipolitiikassa on taruttu.

Hyvinvointivaltio toteuttaa tavoitteitaan jakamalla voimavaroja uudelleen sekä erilaisin sääntelyn keinoin. Uudelleenjakoa toteuttavat ansioihin suhteutetut, tasamääräiset, tarveharkintaiset

ja tulovähenteiset etuudet, verotukseen liittyvät vähennykset ja tuloverotuksen rakenteet sekä koulutus-, sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalvelut. Hyvinvointivaltiossa iso osa julkisista menoista käytetään sosiaalisten riskien toteutumisen vaikutuksia ehkäiseviin ja hillitseviin sosiaalimenoihin ja niihin rinnastettuihin verovähennyksiin. Sääntelyä toteutetaan laeilla ja sopimuksilla. Uudelleenjakamalla ja sääntelemällä hyvinvointivaltio saa aikaan hyvinvointiparannuksia ja edistää hyvinvointia ja terveyttä, erityisesti heikommassa asemassa olevissa ryhmissä. Hyvinvointivaltion yksi tunnuspiirre on myös vahva tietohuolto. Sosiaali- ja terveystilastointi sekä tutkimus mahdollistaa tietoperusteisen päätöksenteon.

Toisin kuin ”tavanomaisessa” hyvinvointivaltiotutkimuksessa Saari ymmärtää hyvinvointivaltion ikään kuin sisältäpäin, sen omista lähtökohdista, toimintatavoista ja tavoitteista käsin. Tällä on ansionsa, mutta kansainvälisten vertailujen näkökulmasta määrittely on hankala ja hyvin arvionvarainen. Saari arvioi, että Suomi saavutti hyvinvointivaltion minimiehdot 1980-luvulla. Saaren kriteerein hyvinvointivaltioiden joukko jäisi kovin pieneksi.

Kirja ei ole vahvimmillaan hyvinvointivaltion tutkimusta tarkastellessaan. Saari arvostee tutkimusta sidonnaisuudesta sektori- tai hallinnonalaan, vähittäisten muutosten ja toimeenpanon tutkimuksen unohtamisesta ja tutkimusaineistojen valikoimisesta. Hän luonnehtii tutkimusta periodisoimalla sen kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa (1950-luvulta 1970-luvulle) keskityttiin ”analysoimaan, miten hy-

vinvointivaltiot lähentyvät toisiaan” (s. 58). Toisessa vaiheessa (1970-luvulta 1990-luvulle) tutkittiin mitkä tekijät aiheuttivat pysyviä eroja hyvinvointivaltioiden välille, ja kolmannessa vaiheessa (1990-luvulta 2010-luvulle) tutkittiin kykyä vastata julkisen talouden alijäämästä aiheutuneisiin haasteisiin. Kuvaus on kovin yksioikoinen, ja aiemmissa kirjoissaan Saari on analysoinut hyvinvointivaltion kehitystä huomattavasti vivahteikkaammin.

Hyvinvointivaltion tilannekuva

Saaren institutionaalinen näkökulma hyvinvointivaltioon osoittaa vahvuutensa, kun hän analysoi hyvinvointivaltion ajankohtaisia ongelmia ja haasteita. Hän tuo esiin polkuriippuvuuden eli sen, miten olemassa olevat institutionaaliset ratkaisut ehdollistavat uusia ratkaisuja. Aiemmin tehdyillä päätöksillä luotuihin instituutioihin sisältyy upotettuja kustannuksia, jotka rajoittavat uusien päätösten liikkumavaraa. Tältä pohjalta ja erilaisten Suomen politiikkaa koskevien havaintojen avulla Saari rakentaa hyvinvointivaltion ”tilannekuvan”. Hän katsoo, että hyvinvointivaltion kehitystä ehdollistaa kolme piirrettä: väestörakenne, työllisyysaste ja julkisen talouden tasapaino. ”2020-luvun alussa nämä mannerlaatat ovat kytkeytyneet toisiinsa tiiviisti, riittävää myönteistä kehitystä ei ole näkyvissä ja kohtaamisten aiheuttama ’maanjäristys’ on väistämättä edessä” (s. 115). Ongelmia kärjistävät kaupungistuminen ja yksinasumisen lisääntyminen.

Hyvinvointivaltion voimavarojen lisäämiseen perustuva eriarvoisuuden vähentäminen ei

ole Saaren mukaan lähitulevaisuudessa toimeenpanokelpoinen keino. Pikemminkin kysymys kuuluu, voidaanko nykyisistä voimavaroista tuottaa aikaisempaa enemmän elämänlaatua muokkaamalla sosiaali- ja terveyspolitiikan institutionaalista rakennetta. Saari hyväksyy julkista keskustelua vahvasti dominoivan tulkinnan kolmiyhteyden väestörakenteen, työllisyyden ja julkisen talouden tasapainon rautaisesta häkistä. Epäilemättä näillä kolmella tekijällä on vahva vaikutus tilannekuvaan ja tulevaisuuden näkymiin, mutta rautainen häkki voi myös joutua. Työikäisen väestön määrään voidaan vaikuttaa työperäisellä maahanmuutolla ja työllisyysasteen nostolla. Julkisen talouden velkaantuminen ei ehkä ole sellainen mörkö kuin se usein esitetään. Ilman isompaa keskustelua Saari sulkee pois myös verotuksen mahdollisuudet rahoittaa kasvavia hyvinvointivaltion menoja.

Saaren maalaama kuva hyvinvointivaltion näkymistä ei ole ruusuinen. Mutta on myös selviytymisen mahdollisuuksia: hän tuo esiin, että hyvinvointivaltiot uudistuvat usein kriisien kautta, pakottavaksi tulkituista syistä. Vaikka kriisipuhe on usein myös vallankäytön väline, jota Suomessa erityisesti valtiovarainministeriö hanakasti käyttää, niin sillä on myös todellisuuspohjaa. Tällaisissa tunnelmissa hyvinvointivaltiota uudistettiin Suomessa 1970-luvun puolivälissä, 1990-luvulla ja finanssikriisin polkaisemana Juhana Sipilän pääministerikaudella vuosina 2015–2019.

Saari torjuu ajatuksen, että nämä muutokset olisivat merkinneet hyvinvointivaltion alasajoa. Vaikka erityisesti perusturvaan

tehtiin leikkauksia, niin niiden vaikutus oli kuitenkin suhteellisen vähäinen. Saari perustelee tätä viittaamalla sosiaalimenojen voimakkaaseen kasvuun. Todennetusti leikkaukset kuitenkin heikensivät haavoittuvimmissa asemassa olevien toimeentuloa. Saari tuo kuitenkin terveellistä suhteellisuudentajua hyvinvointivaltion alasajosta käytyyn keskusteluun. Kansainvälisten vertailujen avulla tätä realistista tulkintaa olisi voinut edelleen vahvistaa.

Hyvinvointivaltion uudistamisessa Saari heittää piikin niille, jotka haluavat rakentaa ”hyvinvointivaltion 2.0”. Saarelle hyvinvointivaltio ei ole menneen talven lumia, vaan mukautumiskykyinen institutionaalinen rakennelma. Saari toteaa viisaasti, että tärkeämpää kuin rakennella parasta mahdollista hyvinvointivaltiota on keskittyä toteuttamiskelpoisiin toiseksi parhaisiin vaihtoehtoihin. Hyvinvointivaltiota uudistetaan myös tulevaisuudessa erilaisten yhteiskuntapolitiittisten intressien ristiaallokossa vähitellen muotoutuneen institutionaalisen rakenteen ehdollistamana uusien ajatusten joskus hämmäntäessä kenttää.

18 kohdan keskustelu hyvinvointivaltion uudistamisesta

Huonolta näyttävään tulevaisuuteen voidaan ja siihen pitää varautua. Talouskasvua pitää edelleen tavoitella. Saari hylkää ajatuksen, että kasvu tietyn rajan jälkeen ei enää nosta elämänlaatua. Yhteiskunnan nopea muutostahti on pikemminkin mahdollisuus kuin uhka. Hitaassa muutoksessa ryhdytään helposti puolustamaan saavutettuja asemia, jolloin uusille ideoille on vähemmän tilaa. Varautu-

misen tarvetta voimistavat globaali kapitalismi, teknologian muutos ja digitalisaation läpimurto, alusta- ja jakamistalouden kehittyminen sekä pörssi-maailmaan liittyvät ongelmat. Euroopan unionin sisämarkkinat vahvistuvat edelleen samalla kun teknologian kehitys luo näille markkinoille uusia mahdollisuuksia ja hyvinvointivaltion sääntelykyky on vaarassa heiketä. Hyvinvointivaltion toteuttama uudelleenjako ja sääntely on jatkuvassa jännitteisessä suhteessa kapitalistiseen markkina-yhteiskuntaan.

Kirjan laajimmassa luvussa ”Tasa-arvoinen tulevaisuus” Saari kysyy, miten hyvinvointivaltion institutionaalista rakennetta tulisi uudistaa erityisesti eriarvoisuuden pienentämisen näkökulmasta. Saari ei ote kantaa ajankohtaisiin sosiaaliturvaan uudistusehdotuksiin ja hankkeisiin vaan asettaa tavoitteeksi tuoda esiin periaatteita, joiden pohjalta hyvinvointivaltion eriarvoisuuspolitiikkaa tulisi uudistaa. Tähän kunnianhimoiseen tavoitteeseen kirjan keskustelu ei yllä. Pikemminkin se ottaa puheeksi joukon tuttuja kysymyksiä, joiden pohdinnasta saattaa löytyä joitakin suunta- viivoja hyvinvointivaltio uudistamiseen. Kukin liki parinkymmenen puheenaiheen otsikko päättyy kysymysmerkkiin kuin korostaakseen niin pohdintojen kuin tulevaisuudenkin epävarmuutta. Muutama mielenkiintoinen nosto Saaren keskustelusta on paikallaan.

Tutkijana ja päätöksentekoa läheltä seuranneena Saarella on mielenkiintoista sannottavaa tutkimuksen roolista päätöksenteossa. Tutkijoiden kyky tuottaa politiikan teolle käytökelpoista tietoa on parantu-

nut, mutta tutkimuksen painopistettä tulisi siirtää vaikuttavuuden suuntaan. Saari perää tutkimuslaitosten ja strategisen tutkimuksen vankempaa johtajuutta ja aikaisempaa parempaa integroitumista päätöksentekoon. Hän ei keskustele tähän liittyvistä uhista, kuten tutkimuksen poliittisen ohjauksen vahvistumisesta, perustutkimuksen voimavarojen heikkenemisestä ja tutkimuksen käpertymisestä kotimaiseen ajankohtaisuuteen.

Saari kaipaa avarampia visioita ja kantaa huolta pitkän aikavälin pohdintojen ohuudesta. Sosiaali- ja terveyspolitiikkaan pitäisikin löytää innostava tarina. Hän intoutuu hehkuttamaan: ”Joka tapauksessa 2020-luvun suomalainen hyvinvointivaltio kaipaa Väinö Linnan teoksiin verrattavissa olevaa sitouttavaa kertomusta, joka havainnollistaa suomalaisille hyvinvointivaltion merkityksen suomalaisen yhteiskunnan kehitykselle ja uudistumiselle ja muuntaa itsensä selkeyden uudelleen arvokkaaksi ja arvostetuksi asiaksi.” (s. 215). Samanlaista ison linjan muutoksen kaipailua on Saaren keskustelussa yhteiskuntapolitiikan prioriteeteista retoriikassa ja käytännössä. Retoriikassa talouskasvu, sosiaaliturva ja kestävä kehitys vahvistavat toisiaan. Reaalipolitiikassa näin ei kuitenkaan ole, vaan niiden välillä on selvä hierarkia. Valtiovarainministeriö on ytimessä, sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetusministeriö ovat seuraavalla tasolla, ympäristöministeriö taas on viimeisiä poliittisen haluttavuuden hierarkiassa. Saaren mielestä tämä valtahierarkia ei heijasta asioiden tärkeysjärjestystä yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta. Tästä näkökulmasta kestävä ympäristön perusteet on yti-

messä ja sosiaali- ja terveyspolitiikka ”kovinta mahdollista politiikkaa”, kun taas ja talouspolitiikka on ”kevyttä pintakuuhuntaa” (s. 219).

Näistä kauas katsovista näkökulmista huolimatta kirjan johtoaikutuksena on hyvinvointivaltion vähittäinen uudistaminen. Pienistä muutoksista voi vaiheittain kehkeytyä institutionaalisia muutoksia, jotka voivat olla sosiaali- ja terveyspolitiikan tulevaisuuden kannalta avainasemassa. Esimerkkinä Saari mainitsee vuonna 2001 käytöön otetun kuntoutuksen työtoiminnan kehittymisen. Toisinaan taas harvinainen hetki voi tarjota mahdollisuuden uudistamiseen. Tästä esimerkkinä Saari tuo esiin SATA-komitean työstä poikineen sosiaalitupon vuonna 2009. Siinä työmarkkinaosapuolet ja valtiovarainministeriö neuvottelivat työnantajien Kela-maksun poiston ja työeläkemaksun noston mahdollistamisen ja työttömyysturvan uudistamisen. Työryhmien ja selvityshenkilöiden uudistusehdotus tehtiin Saari kaipaa paneutumista myös uudistusten rahoitukseen.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan päätöksenteon rakenteissa Saari näkee keskeiseksi ongelmaksi samaan riskin vastaavien tulonsiirtojen ja palveluiden päätöksenteon ja hallinnoinnin eriytymisen. Siksi niiden koordinaatio ei toimi. Huonoin tilanne on vanhuudenturvassa, jossa eläkkeet ja palvelut elävät omissa institutionaalisissa ympyröissään. Yhtä etäällä toisistaan ovat lapsuuteen liittyvät palvelut ja tulonsiirrot. Uudemmissa sosiaalipoliittisissa järjestelmissä, kuten maahanmuuton hallinnoinnissa, koordinaatio toimii paremmin. Tätä problematiikkaa Saari olisi voi-

nut käsitellä perusteellisemmin. Onko vanhuudessa kyse samasta riskistä, jos eläke on pieni tai jos kotihoidon toimivuudessa on ongelmia? Koordinaation yksityiskohdissa on varmasti ongelmia, kuten toimeentulotuen siirrosta Kelaan aiheutunut palvelujen entistä vahvempi erottaminen rahatuesta tai kuntien ja Kelan kesken tapahtuva kustannusten vyörytys.

Rakenteellisen ja pitkäaikaisen eriarvoisuuden näkökulmasta nykyisessä riskienhallintajärjestelmässä Saari näkee valuvian. Niihin on sisäänrakennettu pyrkimys sulkea pois ryhmiä, joiden kohdalla maksujen ja etuuksien suhde on pysyvästi epätasapainossa. Saaren mukaan ongelma esiintyy useimmissa työikäiseen ja -kykyiseen väestöön kohdennetuissa tulonsiirroissa ja palveluissa. Osin tämä valuvika on tarkoituksellinen, kuten vakuutustyyppisissä järjestelyissä. Kysymys on mielenkiintoinen, ja sitä olisi suonut pohdittavan enemmänkin.

Poikkeuksellisesti Saari ottaa kantaa joihinkin ajankohtaisiin uudistushankkeisiin. Hän ei kannata perustuloa, mutta näkee tärkeäksi perusturvaetuuksien yhtenäistämisen eräänlaiseksi perusturvapalkiksi. Tämä lienee sen tyyppistä, jota sosiaaliturvan uudistuksessa nyt tavoitellaan. Toimeentulotuessa olisi korjaustarvetta, mutta uudistus voi odottaa perusturvapalkan aikaansaamista. Hiljattain uudistetussa sosiaalihuoltolaisessa on ongelmia, jotka haittaavat moniongelmaisten ryhmien toimintakyvyn edistämistä.

Maltillisen optimistin puheenvuoro

Hyvinvointivaltion tilannekuva, sen edessä olevat ongelmat ja myös 18 kohdan keskustelu uudistamisesta ei luo erityisen valoisaa kuvaa hyvinvointivaltion tulevaisuudesta. Saari ei kuitenkaan ole pessimisti. ”Hyvinvointivaltion kriisiä tai tuhoa ennusteleva pessimisti pettyy tulevaisuudessaakin.” (s. 244). Yksi suojaava tekijä on kansalaisten vahva tuki hyvinvointivaltiolle. Toinen ja vahvemmin Saaren analyysistä esiin nouseva näkökoh- ta painottaa vuosien mittaan rakentuneiden hyvinvointivaltion instituutioiden merkitystä:

”Hyvinvointivaltiolla on monia kokoon ja vakiintuneeseen

asemaan perustuvia institutio- naalisia vahvuuksia, jotka teke- vät sen korvaamisen kokonaan toisella institutionaalisella raken- teella poliittisesti, hallinnollisesti ja institutionaalisesti mahdotto- maksi tai ainakin hyvin hanka- laksi ja ehdollistavat myös yksit- täisiä uudistuksia riskinhallinta- järjestelmien sisällä.” (s.123)

Näin on toistaiseksi käynyt Suomessa. Paitsi radikaaleil- la myös vähittäisillä muutoksil- la hyvinvointivaltio voidaan kui- tenkin saattaa uudenlaiseen, vä- hemmän tasa-arvoa painotta- vaan asentoon. Saari näkee mah- dollisuuksia myös tasa-arvoa vahvistavaan kehitykseen. Erilai- sin pienin askelein voi olla mah- dollista kohentaa hyvinvoinnin

katveessa olevien ryhmien ase- maa. Eriarvoisuuden ”isoon ku- vaan” näköpiirissä ei ole paran- nusta. Hyvä olisi, jos hyvinvoin- tivaltio kykenisi pitämään eriar- voisuuden nykyisissä rajoissa.

Saaren kirja avaa institutio- naalisen tarkastelukulman suo- malaisen hyvinvointivaltion ke- hitykseen ja tulevaisuuden nä- kymiin. Kirja on moneen suun- taan avautuva näkemyksellinen puheenvuoro. Se jättää kuiten- kin epävarman tuntuman. Kir- ja on kirjoitettu kepeällä otteella ja pantu kasaan kiireellä. Se olisi hyötynyt rauhallisemmasta työ- tahdistä, vakavammasta paneu- tumisesta muutamaa tärkeim- pään kysymykseen ja ajatuksia kokoavista tiivistyksistä.

Edvard Westermarckin jäljillä

JP ROOS

Voin ajoittaa melko tarkas- ti, milloin minusta alkoi tul- la evoluutiososiologi. Ja tämä kertoo myös paljon siitä, mi- ten ”kääntymykset” tapahtuvat. Muutos käynnistyi, kun Heik- ki Sarmajan erinomainen artik- keli ”Turpaanvetoja” (1996), jo- ka todella oli oikea turpaanveto sosiologialle, ilmestyi. Muistan kuinka haukuin sitä intohimoi- sesti Tommi Hoikkalalle ja pa- heksuin sen julkaisemista. Eihän sellaista voinut kirjoittaa! Tytöt ja pojat muka erilaisia! Ja seksu- aalivalinta muka tärkeää! Mutta siemen oli istutettu. Varsinaises-

ti kääntymykseni tapahtui, kun yhdessä vaimoni kanssa luimme Sarah Hrdyn *Mother Naturea*, joka lopullisesti avasi silmäni. Evoluutio nyt vain oli sellaista, että miehistä ja naisista tuli tie- tyissä asioissa erilaisia. Monen muun asian ohella.

Tätä kannattaa miettiä yleis- emminkin. Miten Trumpin kannattajan saa järkevöitymään? Järkyttämällä hänet, ja panemal- la ajattelemaan. Mutta toki kon- teksti vaikutti. Olin ikään kuin tienhaarassa. Olin toiminut yh- teiskuntatieteen ns. valtavirrassa ja seuraillut uusimpia virtauk-

Heikki Sarmaja
Perheen synty
Edvard Westermarckin
ja ihmisluonnon jäljillä
Terra Cognita, 2020

sia. Olin tuonut maahan elä- mäkertojen tutkimuksen, elä- mäntapatutkimuksen ja Pierre Bourdieun lähestymistavan ja edistänyt vakavaa suhtautumis- ta monimuuttujamenetelmiin ja vaikka mitä. Nyt Suomes- sa oli käynnissä tekstuaalinen ja konstruktionistinen kään-